

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Дарина Зиновиева, Институт за държавата и правото, БАН и Юридически факултет на ПУ"П.Хилендарски"

относно дисертационен труд на тема:

„ЕВРОПЕЙСКИЯТ МОДЕЛ НА КОНСТИТУЦИОННО ПРАВОСЪДИЕ В ХХІ ВЕК И БЪЛГАРСКИЯТ КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД”

от

РАЙНА РУМЕНОВА ГЕОРГИЕВА,

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ , Юридически факултет , катедра „Конституционноправни науки“ , с научен ръководител проф. д-р Мариана Карагьозова-Финкова

1. ОБЩИ БЕЛЕЖКИ

Със заповед № РД-38-547/18.11.2021г. съм назначена за член на научното жури за присъждане на научната степен „доктор” в направление 3.6 „право” /конституционно право/.

Райна Р.Георгиева е завършила право в ЮФ на СУ”Св.Кл.Охридски”. Била е адвокат. Има и завършен курс по медиация. Специализирала е в сферите на европейското право и сравнителното конституционно право. Участвала е в международни конференции и семинари. От 2017г и до сега

работи като експерт в Конституционния съд на РБългария. Зачислена е през 2014г в редовна форма на обучение в катедрата по конституционно право на ЮФ на СУ "Св.Кл.Охридски". Отчислена е с право на защита през 2017г. Авторката, освен дисертационния труд, допълнително представя осем публикувани статии, които имат и връзка с темата на труда.

2. АНАЛИЗ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Представеният дисертационен труд съдържа списък със съкращения, въведение, три глави и изводи. В края систематично са включени приложения и библиография. Приложенията са в табличен вид и съдържат сравнителноправна информация в различни държави по критерии, определени от авторката.

Изводите са самостоятелно обособени в дял, обобщавайки всички направени от авторката заключения в главите и съответните раздели. Библиографията се състои от 298 източника, като от тях чуждестранните източници са впечатляващ брой- 162. Цялостната систематика на труда е удачна с оглед последователността на проблематиката.

Авторката е обосновала много добре своята цел при написването на дисертационния труд. Идеята е в задълбочена последователност да се разкрият основните тенденции в развитието на европейския модел за конституционно правосъдие. Така самото заглавие на дисертацията е и точно обобщение на целите, изследването и изводите от написания труд. Мнението ми е, че авторката Райна Георгиева е постигнала заложените цели.

Чрез исторически, сравнителноправен и систематичен правен метод на изследване, Райна Георгиева е успяла да открие елементите на добри практики, установени в различните държави, както и проблемите в техните правни системи. Актуалността на изследването е допълнително изразена чрез изследването на актуални данни при сравнителноправния подход, като авторката отчита измененията на законодателството в областта на конституционното правосъдие. Така правният облик на така нар. европейския модел на конституционно правосъдие е актуален, пълен, задълбочено и критично представен. Отделно от това, сравнителното изследване със системата за конституционно правосъдие в Република България допринася за полезността и актуалността на труда.

Във Въведението авторката правилно обосновава актуалността на темата, предмета на изследване, методологията. Интересен и добър е нейният подход да направи анализ на понятия, които ще бъдат използвани в труда, като напр. „конституционен съд”, „конституционно правосъдие и правораздаване“, „европейски модел“ и др.

В Глава Първа, озаглавена „ЕВРОПЕЙСКИЯТ МОДЕЛ ЗА КОНСТИТУЦИОННО ПРАВОСЪДИЕ ДО НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК” авторката представя европейския модел за конституционно правосъдие в исторически аспект, като анализира основните предпоставки за появата и развитието на конституционното правосъдие. Заслужава положителна оценка изведените през ХХ век в доктрината специфики и основни елементи на европейския модел за конституционно правосъдие. ,

Именно въз основа на този анализ авторката в добра систематика в следващата Втора глава извършва изследване на изискванията за конституционната правова държава, които съществуват към настоящия момент.

Положително трябва да се оценят аргументите на докторантката за факторите, довели до въвеждането и развитието на европейския модел на конституционно правосъдие и това, че те са свързани с „прагматични“ съображения като напр. съдебната структура, въвеждането на континентална правна система, за разлика от прецедентното право и др. Задълбочени са теоретичните изследвания, като напр. тезите на Ханс Келзен за конституционно правосъдие, както и други допълващи изследвания на доктрината.

С приносен характер са нейните изводи относно активността при въвеждане на конституционните съдилища в различните времеви периоди. Райна Георгиева онагледява доктринерното си изследване с редица конкретни примери от различни държави в отделни исторически периоди, като напр. конституционните съдилища в Австрия и Чехословакия от 1920 г., предвиденият в Конституцията на Испания Трибунал за конституционни гаранции и др. Във всеки времеви период на своето изследване тя се позовава и на практически примери от други държави и техния опит. Изводите са добре аргументирани и заслужават положителна оценка с оглед глобалното заключение, че установяването на конституционно правосъдие в Европа е пряко обвързано от основните промени в обществено-политическия живот.

В научното си изследване в добра последователност авторката разглежда детайлно основните характеристики на европейския модел, според доктрината през двадесети век. Тя аргументира

използването на термина „модел” и прави добър анализ на доктринерните тези относно елементите на такъв европейски модел на конституционно правосъдие. В този смисъл заслужава положителна оценка изводът на авторката относно съществените характеристики на конституционния съд, като централизирано, и концентрирано звено в конституционното правосъдие.

Силна част са представените анализи на редица доктринерни тези от чуждестранни учени относно модела на конституционното правосъдие. Правилно авторката акцентира, че е дискуссионен въпроса за ролята на конституционната юрисдикция по европейския модел в контекста на разделението на властите. Коректно представя мненията на проф. Е. Друмева, проф. Г. Близнашки, като аргументира добре авторското си мнение по този въпрос.

Следва да се даде положителна оценка на анализите на Р.Георгиева по отношение ролята на конституционната юрисдикция при разделението на властите, на така нар. в доктрината „негативен законодател“. Въпросът има съществено значение в практическото реализиране изобщо на правосъдието и взаимодействието между решенията на съдилищата и актовете на конституционният съд при противоречия в нормативната уредба, празноти или неясноти в приложимото право. Изложени са аргументи в полза на тезата, че отношенията с позитивния законодател са нужни и полезни и представляват тип „сътрудничество”.

В глава Втора , озаглавена „ЕВРОПЕЙСКИЯТ МОДЕЛ В НАЧАЛОТО НА XXI ВЕК” авторката е съсредоточила вниманието си към изследването на контрола за конституционност като компетентност на отделните конституционни юрисдикции, за да обоснове в

пълнота съвременния европейски модел на конституционно правосъдие. Така Р.Георгиева представя нормативната уредба на конституционното правосъдие в редица конкретни държави. Разглеждайки освен доктрината и практиката на конституционните съдилища на тези държави, авторката прави свои изводи за характеристиките на европейския модел. Положителна оценка следва да се даде на извода на авторката, че концепцията за европейския модел не е загубила своята актуалност, дори е налице тенденция към нейното обогатяване и надграждане поради наличието на нови обстоятелства и съответни функции. Положително трябва да се оцени идеята на Р.Георгиева да изследва така нар. „наднационален конституционализъм”. Тя анализира проблемите, свързани с конституционните съдилища и Съда на Европейския съюз, като стига до извода, че там, където се появяват такива проблеми, то те са провокирани от организационни и структурни различия. И отново тя акцентира на ролята от познаването на европейския модел за конституционно правосъдие. Разглеждайки този модел и обособявайки проблемните моменти, тя предлага аргументирано възможни решения, както чрез законодателен, така и чрез политико-правен подход. Заслужава положителна оценка изведените от авторката критерии за съпоставяне на конституционните юрисдикции в държавите, които е избрала, като напр. правна уредба на институцията за юрисдикционен контрол за конституционност; систематично място на уредбата, сезиращи субекти; упражняване на абстрактен контрол; допълнителни правомощия; най-често упражнявано правомощие и др. Всички избрани критерии са необходими и правилно подбрани, за да обслужат целта на изследването, която си е поставила авторката. Висока оценка трябва да се даде на обосновката относно

мястото и значението на конституционният съд в европейското правно пространство сега. По-горе казахме, че идеята на авторката за наднационалното взаимодействие е много добра.

В тази връзка авторката не подминава участието на националните конституционни юрисдикции в развитието на правото на ЕС.

В Глава Трета, с наименование „ БЪЛГАРСКИЯТ КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД” авторката се фокусира върху проявите на европейския конституционализъм, изразени чрез нашата юрисдикция, за контрола за конституционност.

Много подробно и последователно тя анализира историческото развитие от създаването до днес, като отразява проявените специфики. Представени са статистически данни, изследвани са запитвания и съответни отговори към други органи по въпроси, свързани с конституционносъобразност на правни норми. С примери от практика на съда са онагледени тези, които авторката поставя и обосновава. Положително следва да се оценят аргументираните предложения *de lege ferenda* за промяна на действащата нормативна уредба. Р.Георгиева изследва конкретно съотношението на системата за конституционно правосъдие в Република България с европейския модел, като използва същите критерии. Изводите са обосновани и с принос в публично-правната ни доктрина. Накрая на главата Р.Георгиева анализира практиката на българския Конституционен съд и взаимовръзката с правото на ЕС. Правилно авторката обосновава становището за ефекта на правото на ЕС в конституционния правен ред чрез присъединяването на България към ЕС.

Освен дисертационния труд, Райна Георгиева има научни приноси и в допълнителните свои публикации. Особен интерес представляват напр. статиите „Възможности за развитие на конституционно правосъдие във Великобритания” и „Роля на конституционните съдилища в глобализиращият се свят-европейски перспективи”. Те показват нейния последователен интерес да изследва в по-широк мащаб развитието на конституционното правосъдие, извън националните рамки.

3. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ

Следва да се посочат някои изрази, като напр. „люлка на цивилизацията” на стр.12, които на фона на силния правен стил олекотяват изказа на изследването. Добре е авторката да ги редактира, особено ако издаде дисертацията си в книга, което препоръчвам. Бележката не омаловажава стойността на труда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

С оглед изложеното по-горе и законовите изисквания, давам своята **положителна** оценка и препоръчвам на научното жури да гласува положително за присъждане на научната степен „доктор” на **РАЙНА РУМЕНОВА ГЕОРГИЕВА** в направление 3.6 „право”, /конституционно право/.

6.01.2022г.

проф. д-р Дарина Зиновиева